Rozenraad, Cornelis

De internationale geldmarkt

Rotterdam

[1893?]

97-84250-9
MASTER NEGATIVE #

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DIVISION

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

ORIGINAL MATERIAL AS FILMED - EXISTING BIBLIOGRAPHIC RECORD

Rozenraad, C[ornelis]
De internationale geldmarkt; rede gehouden in de Nederlandsche kamer van koophandel te Londen op 1 November 1893. Rotterdam, Nijgh[1893?]
34 p. 22½ cm.

Vol. of pamphlets.

Only ed

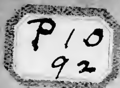
TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: 10:1 IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 11-18-97 INITIALS: PB

TRACKING # : 29632

FILMED BY PRESERVATION RESOURCES, BETHLEHEM, PA.

DE INTERNATIONALE GELDMARKT,

REDE

GEHOUDEN DOOR

C. ROZENRAAD,

in de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Londen,

op 1 November 1893.

ROTTERDAM,
NIJGH & VAN DITMAR.

DE

INTERNATIONALE GELDMARKT,

REDE

GEHOUDEN DOOR

C. ROZENRAAD,

in de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Londen,

op 1 November 1893.

ROTTERDAM,
NIJGH & VAN DITMAR.

Mijne Heeren!

De economische, financiëele en monetaire quaestiën treden in den laatsten tijd zoozeer op den voorgrond, zij bekleeden eene zoo voorname plaats in de geschiedenis der volkeren, zij zijn zóó leerzaam dat, toen aan mij de vereerende uitnoodiging gericht werd, in de Nederlandsche Kamer van Koophandel eene spreekbeurt te vervullen, ik gemeend heb. U mijne indrukken en studiën te moeten wijden omtrent de internationale geldmarkt, een onderwerp dat, naar mij toeschijnt, de mannen van zaken, en daaruit bestaat toch hoofdzakelijk de Nederlandsche kolonie te Londen, belang kan inboezemen.

Geen operatiën toch, vooral op langen termijn, zijn mogelijk zonder dat men den toestand der geldmarkt analyseert, zonder dat men overweegt de kans van rijzing of daling der wisselkoersen, zonder dat men maatregelen neemt om zich tegen eventueele verrassingen te vrijwaren; maar om zich een tamelijk juist denkbeeld van eene geldmarkt, van de toekomst eener geldmarkt te vormen, is het niet voldoende slechts hetgeen rondom ons voorvalt te beschouwen, maar dient men zich van elke gebeurtenis op financiëel, monetair en economisch terrein rekenschap te geven, is eene voortdurende studie noodig.

In deze eeuw van stoom en electriciteit, in deze eeuw van vooruitgang en van uitvindingen, waarin de wijze van zaken doen eene zoo groote verandering heeft ondergaan en waarschijnlijk nog ondergaan zal, waarin de consument en producent al meer en meer tot elkander gebracht worden, waarin aan den handel steeds grootere eischen gesteld worden en de concurrentie op elk gebied scherper is dan ooit, is het

noodig, is het een bepaald vereischte, dat de koopman, theoretisch en vooral practisch ontwikkeld, goed uit de oogen ziet, zich dagelijks afvraagt, welken invloed de verschillende economische, financiëele en monetaire gebeurtenissen op den gang van zaken in het algemeen, op zijne zaken in het bijzonder uitoefenen kunnen. Elke gebeurtenis, hoe onbeteekenend zij in den aanvang moge schijnen, kan gevolgen hebben van groot belang voor de internationale geldmarkt die, uiterst gevoelig, afhankelijk van duizenderlei omstandigheden, somtijds verschillende malen per dag van physionomie verandert.

En zelden heeft een tijd meer dan de tegenwoordige stof tot nadenken, stof tot studie, aanleiding tot veranderde toestanden gegeven. De omwentelingen op financiëel, monetair en economisch terrein volgen elkander op, iederen dag brengt nieuwe evenementen, schept een nieuwen toestand. Hier een tarievenoorlog, daar een financiëele oorlog, ginds aan de andere zijde van den Atlantischen Oceaan een burgeroorlog. Hier de jacht op goud, daar de gevolgen der zilverdaling, ginds de euvelen eener te groote papiercirculatie. Daar landen, die niet aan hunne verplichtingen voldoen, banken, instellingen, handelshuizen die hunne betalingen staken, overal verliezen, overal onzekerheid wat de toekomst brengen zal, en tenzij de twee laatste maanden van het jaar verbetering brengen, zal 1893 in de annalen der commerciëele wereld geboekt staan als een jaar van groote evenementen, van economische depressie, als een ongunstig jaar voor de financiëele wereld, als een jaar van ramp voor een groot gedeelte der fondsenhouders. Hoe gaarne zoude ik met den dichter u toeroepen:

„Men schuif een dicht gordijn voor zooveel akeligheên,"

ware het niet dat juist de analyse van het gebeurde, dat juist het waarom en hoe, dat juist het zich rekenschap geven van de gebeurtenissen ons in staat zullen stellen, onze ervaring te verrijken en de klippen te vermijden, waarop anderen gestrand zijn.

Gaan wij dus tot de practische beschouwing over en zien wij „en detail" den toestand der geldmarkten. Daartoe is noodig, een blik op het verleden te richten en te zien, hoe de commerciëele wereld, nog altijd lijdende onder de gevolgen der Baringcrisis, der Mac-Kinley bill en de zilvercrisis, in het begin van April getroffen werd door de Australische crisis, een crisis die niet geheel onverwacht kwam, maar die toch door hare heftigheid de beurzen met bijna panischen schrik vervulde. Niet minder dan 13 Banken, met een gezamenlijk kapitaal van 21 millioen pond waarop slechts 9 millioen gestort was, met deposito's tot een bedrag van 83 millioen pond, waarvan 26 millioen in Engeland en Schotland geplaatst, zagen zich genoodzaakt hare betalingen te staken. Hoe kwamen deze instellingen, die meerendeels als solide golden, in eene dergelijke treurige positie? Hoofdzaklijk door de wijze waarop zij hare deposito's belegd hadden. In plaats van de toevertrouwde gelden in zekere en gemakkelijk te realiseeren waarden te beleggen, hadden zij die vastgelegd in terreinen, speculatiën gemaakt en begunstigd in terreinen, operatiën, die tengevolge der bouwwoede die in Australië heerschte, eerst de Banken aanzienlijke winsten bezorgden en haar in staat stelden dividenden van 8, 12, 15, ja 25 % uit te keeren, maar die de disponibele middelen der Bank steeds meer en meer deden inkrimpen. Daarbij kwam, dat om hare zaken uit te breiden, zij tegenover hare cliënteele eene coulance aan den dag legden, die zich vroeg of laat moest wreken en elke depositobank tot waarschuwing mag dienen. De Banken toch betaalden deposito's op 3, 6, 12 maandelijkschen termijn, op verlangen dadelijk terug, wanneer de deposant de verschenen rente liet varen. Deze gunstige voorwaarde, waarvan in gewone tijden slechts zelden gebruik gemaakt werd, kon natuurlijk door de Banken bij het begin der crisis niet

eensklaps ingetrokken worden, zonder dat het reeds bestaande wantrouwen nog vermeerderde, en zoo kwam het, dat toen het opvragen der deposito's toenam, de Banken niet sterk genoeg waren om aan alle aanvragen onmiddellijk te voldoen, en tijdelijk hare betalingen moesten staken.

De crisis, gelijk alle heftige crisissen, heeft slechts enkele weken geduurd en reeds spoedig na haren val werden verscheidene Banken gereconstrueerd. Toch zal, zoowel van de zijde der Banken als van de zijde der Regeering, grootere voorzichtigheid noodig zijn. Er is in de laatste jaren in Australië veel gezondigd, vooral in Victoria. De Staat heeft zonder ophouden tal van sporen, tramways, wegen, havens en kanalen doen aanleggen, openbare werken, waarvan de noodzakelijkheid niet geheel gebleken is, alles om de arbeiderspartij, die in Australië den baas speelt, te voldoen. Men heeft, om zoo te zeggen, met het geld gegooid, en wil men de gemaakte fouten herstellen, dan zal men eene zuinigere politiek moeten volgen.

Australië heeft te gemakkelijk kunnen leenen. Men heeft er gezien dat het moederland, en dat is nog bij de laatste uitgiften der leeningen van Victoria en New South Wales gebleken, een groot vertrouwen heeft in de toekomst en ontwikkeling der koloniën, maar men zal moeten breken met de roekelooze geldverspillingen, anders zal het moeielijk gaan, het crediet der koloniën op den duur staande te houden.

Pas hadden wij, mijne heeren, deze crisis, die in Schotland en Engeland groote offers eischte en waarvan de gevolgen zich nog steeds doen gevoelen — eenigszins achter den rug, of wij werden getroffen door een crisis van nog grooter omvang, van nog veel grootere beteekenis: door de Amerikaansche crisis, en evenals bij de Australische crisis zullen wij bij de Amerikaansche crisis zien, dat het sterke beenen zijn die de weelde kunnen dragen. Men heeft in Amerika een schitterenden toestand veranderd in eenen hoogst bedenkelijken, men

heeft er een crisis geprovoceerd, waarvan, ware zij niet bij tijds bezworen, de gevolgen onberekenbaar zouden zijn geweest. Jaren van voorspoed, jaren van voordeelige saldo's in het budget, hebben plaats gemaakt voor deficitten, tengevolge der roekelooze uitgaven der regeering, tengevolge der enorme toename der pensioenen en *ook*, ja laat ik zeggen, **vooral** tengevolge van eene tol- en muntpolitiek, die enkelen verrijkt moge hebben, maar die het meerendeel der natie gevoelige verliezen berokkende.

Steunende op eene periode van grooten voorspoed, van enorme ontwikkeling en vooruitgang, heeft Broeder Jonathan gemeend, dat hem alles geoorloofd was en zonder te bedenken wat hij aan Europa, dat zoozeer tot zijn voorspoed had bijgedragen, verschuldigd was, streefde hij er niet alleen naar, om zich van de oude wereld te emancipeeren, maar ook, om haar zelfs op hare eigene markten concurrentie aan te doen. Vooral Engeland moest het ontgelden. De onmiskenbare commercieele superioriteit van Groot-Brittannië was velen in Amerika een doorn in het oog. Groot-Brittannië was zijn opkomst, zijn groote commercieele positie aan den vrijhandel verschuldigd; men wist dat, welke beschermende politiek ook door Amerika gevolgd zou worden, Engeland toch den vrijhandel niet zou opgeven. Amerika was een zijner beste afnemers, welnu, men zoude Engelands handel belemmeren door eene prohibitieve politiek van de ergste soort en men schiep de Mac-Kinley Bill, die inderdaad aan Europa, aan den Engelschen handel veel nadeel toegebracht heeft en nog toebrengt.

Het was leer om leer, zeide men in Amerika. Weigert Europa niet voortdurend een van onze voornaamste producten, het zilver, den rang te geven dien het toekomt: hebben de Staten der oude wereld niet hunne muntinstellingen gesloten voor het witte metaal, zijn de landen, waarmede wij het meeste zaken doen, Engeland en Duitschland, niet de bepaalde kam-

pioenen van den gouden standaard, en is het niet tengevolge van hun beslist optreden, dat elke poging tot rehabilitatie van het zilver mislukt? Welnu, men straffe Europa, men straffe speciaal Engeland en Duitschland met de Mac-Kinley Bill, en wat het zilver betreft, welnu, wij zullen toonen dat wij rijk genoeg zijn om ten gunste van het witte metaal datgene te doen, wat met onze belangen overeenkomt. Mijne heeren, Broeder Jonathan heeft tot zijne schade moeten leeren dat de natuurlijke wetten, hoe lang ook verkracht, eenmaal hare revanche nemen, dat met één woord alles, wat kunstmatig en opgeschroefd is, te niet moet gaan. De prohibitieve tol-politiek, en de zilver-politiek door de Vereenigde Staten van Noord-Amerika gevolgd en waar tusschen, mijns inziens, een innig verband bestond, is voor hen allerverderfelijkst geweest.

De prohibitieve tol-politiek heeft, door dat zij eene reeks der voornaamste ruwe artikelen met hooge invoerrechten belastte en dus duurder maakte, de industrieele ontwikkeling van het land verlamd, aanleiding gegeven tot de oprichting van trusts en corners om de prijzen op kunstmatige wijze in de hoogte te brengen, en dat hoofdzakelijk in die soort goederen, die tot uitvoer geschikt zouden zijn geweest als ze hun normalen prijs behouden hadden. Ze zouden dan de handelsbalans ten gunste van Amerika gehouden hebben en zoodoende den gouduitvoer, het gevolg der zilver-politiek, hebben verminderd. Daar waar in 1891 de uitvoeren nog de invoeren met 200 millioen dollars overtroffen, zien wij bij het einde van Juni 1893, dat de invoeren den uitvoer met $ 90 millioen te boven gaan. Is Amerika dus door de Mac-Kinley Bill er niet in geslaagd zich van Europa te emancipeeren, nog veel meer kan men van de gevolgde zilverpolitiek zeggen dat zij ten nadeele van het land gewerkt heeft.

Om aan de zilvermannen en inflatonisten, die verschillende voorname couranten ter hunner beschikking hadden en daarbij nog gesteund werden door de farmers, die meenden dat de

overvloed van zilver hun graan zou doen stijgen, te behagen, werd aan de schatkist opgelegd het koopen van massa's zilver, om zoodoende, meende men, het zilver voor groote schommelingen te vrijwaren, ja om het te doen stijgen; maar men verloor daarbij geheel uit het oog, dat, hoe hooger de prijzen van een artikel stijgen, hoe meer er geproduceerd wordt, hoe minder er geconsumeerd wordt. Daarbij, de geschiedenis van het zilver leert het ons, geen metaal heeft ooit zooveel schommelingen ondergaan als juist het zilver. Op een oogenblik was het zelfs niets waard. Wij lezen bijv. in den Bijbel, in het 1e Boek der Koningen, hoofdstuk 10 vers 21:

„Ook waren allen drinkvaten van den koning Salomo van goud en alle van het huis des wouds van Libanon van gesloten goud; geen zilver was er aan, want het werd in de dagen van Salomo voor niets geacht." Dus het witte metaal, in de dagen van Salomo voor niets geacht, moest door de zilverkoningen flink opgedreven worden. Inderdaad hoe hooger zij het opdreven, hoe grooter winsten, en men heeft een idee van die winsten als men ziet, dat van 1873 tot 1892 Amerika 's jaarlijks tusschen de 27 millioen en 58 millioen onsen zilver geproduceerd heeft. In 20 jaren heeft zich dus de productie met 116 % vermeerderd, en tegen die massa zilver kregen, gelijk wij verder zien zullen, de zilvermannen goud.

Reeds was de hervatting der specie-betalingen in Amerika op 1 Jan. 1879 voorafgegaan door eene wet, de Bland-act geheeten, waarbij bepaald werd dat maandelijks 2 millioen dollars = 24 millioen dollars per jaar, of ruim 20½ millioen onsen zilver door de schatkist zoude worden gekocht, maar de zilvermannen, hier niet mede tevreden, wisten door te drijven dat op 14 Juli 1890 een nieuwe wet, de Sherman-act genaamd, tot stand kwam, waarbij niet meer 20½ millioen onsen, maar 4½ per maand = 54 millioen onsen 's jaars gekocht zoude worden. De wet van Juli 1890 verdubbelde dus de hoeveelheid zilver door de regeering te koopen, en dus ook de hoeveelheid der

daartegen in betaling te gevene biljetten, maar terwijl de Bland-act bepaalde dat de biljetten alleen tegen zilver in te ruilen waren, werden bij den Sherman-act de nieuwe biljetten gelijk gesteld met de greenbacks (muntbiljetten) en tot „legal tender" verheven, dat wil zeggen, men kon ze bij de schatkist inwisselen tegen goud. Men creëerde dus feitelijk elke maand voor circa $ 5 millioen biljetten, in te wisselen tegen goud, zonder de goudreserve in evenredigheid te versterken. De schatkist gaf dus bij inwisseling der biljetten goud en behield daarvoor het zilver, dat door niemand gezocht, grootendeels in hare kelders bleef liggen. In 1878 had Amerika 8 millioen zilver dollars; 19 Aug. 1893 verklaarde de Secretaris der schatkist dat er 363 millioen dollars aan zilver in de kelders der schatkist lagen en 57 millioen dollars in circulatie waren, hetgeen, gevoegd bij de 120 millioen dollars zilver dat nog niet gemunt was, en bij 76 millioen zilveren pasmunt, een totaal uitmaakte van 616 millioen dollars, dat wil zeggen dat de zilvercirculatie de goudcirculatie aanmerkelijk overtrof. Op 1 Juli 1892 waren er aan gouden munten en goudcertificaten nog 556 millioen $; 1 Aug. 1893 was, tengevolge van den aanhoudenden uitvoer naar Europa, dit cijfer tot 500 milllioen gedaald. Het gezegde van den stichter der Londensche Stockexchange Thomas Graham, dat het goede metaal steeds verdrongen wordt door het slechte, had zich dus opnieuw bewaarheid. Het gedepreciëerde metaal, het zilver, verdrong het goede, het goud, dat naar Europa vloeide, en men schat het sedert het invoeren der Sherman-act, dat is sedert 14 Juli 1890, naar Europa uitgevoerde goud op 200 millioen dollars.

Tegelijkertijd daalde het zilver, dat bij de aanneming der Sherman-act tot $54\frac{5}{8}$ opgedreven was, voortdurend. Wel verre van zich door Broeder Jonathan de wet te laten voorschrijven, maakte Europa gebruik van de hooge prijzen om zilver te verkoopen. Rusland, Rumenië, Duitschland verkochten meer of minder belangrijke bedragen. Indië, niettegenstaande flinke koopen,

kon niet alles opnemen wat van Amerika aangevoerd werd, en het zilver daalde al meer en meer.

Ten einde raad, volkomen bewust dat de toestand onhoudbaar werd, nam Amerika het initiatief tot eene laatste poging om het zilver te rehabiliteeren. Op haar verlangen werd in het laatst van 1892 eene nieuwe muntconferentie te Brussel bijeengeroepen, waarop de Amerikaansche vertegenwoordigers deden uitkomen, aan welke gevaren Europa zich blootstelde wanneer men niets voor het zilver deed, wanneer geene maatregelen genomen werden om de verdere depreciatie van het witte metaal tegen te gaan. Hunne philippica's bleven zonder uitwerking. Engeland, dat van 1275—1664 den dubbelen standaard; van 1664—1717 den zuiveren zilveren standaard; van 1717 op nieuw den dubbelen standaard gehad had, heeft sedert 1816 den zuiveren goudstandaard en is daarmede zoo tevreden, heeft daaraan een zoo groot deel zijner commercieele superioriteit te danken, dat, wanneer ook in Engeland de bimetallisten het hoofd beginnen op te steken, noch een conservatieve noch een liberale regeering noch de City er aan denken, in den bestaanden toestand verandering te brengen. Duitschland en de Noorsche Staten verklaarden eveneens met hun muntstelsel tevreden te zijn; Rumenië was pas tot den gouden standaard overgegaan; Oostenrijk—Hongarije had tot de invoering daarvan besloten, in één woord, de meerderheid der conferentie toonde niet de minste geneigdheid om een sprong in het donkere te doen, alleen om de Amerikaansche zilvermijnbezitters uit den brand te helpen, — en de conferentie van 1892 bleef, even als hare voorgangster van 1878 en de beide van 1881 zonder resultaat. Ja al was het om aan Amerika verder elke illusie te ontnemen, schorste de Engelsch Indische regeering den 26 Juni 1893 de vrije aanmunting van het zilver in Britsch Indië.

Deze laatste gebeurtenis gaf een gevoeligen stoot aan het zilver, dat den dag voor het decreet nog $37\frac{1}{2}$ pence gold,

maar successivelijk tot 36—35—34—32—30½ daalde, en in Amerika, waar men begon in te zien dat alle hoop vervlogen was, waar de goudreserve al meer en meer onder het wettelijke minimum van 100 millioen dollars daalde, brak eindelijk de zoo lang verwachte crisis los en er volgde eene paniek, die zoo spoedig nog niet vergeten zal zijn.

Banken, credietinstellingen en trusts vielen bij honderden. Het was een *sauve qui peut général*. Niet minder dan 549 banken met een passief van 165 millioen dollars, staakten hare betalingen, het aantal faillissementen bedroeg 11 duizend met een passief van 325 millioen dollars; handel en nijverheid stonden stil, ¾ millioen arbeiders werden broodeloos, en toen ook in Juli en Augustus, toen de crisis op zijn hevigst was, verschillende spoorwegmaatschappijen in moeielijkheden geraakten als gevolg van hare slechte, roekelooze en in sommige gevallen niet te qualificeeren financieele politiek, nam de daling der Amerikaansche spoorwegaandeelen ongekende verhoudingen aan, die verliezen van millioenen berokkenden en menig houder dezer aandeelen, hier en op het vasteland, nog versch in het geheugen zullen liggen.

Maar gelukkig kreeg het onbetwistbaar gezond verstand van het meerendeel der Amerikaansche natie de overhand. De president der Vereenigde Staten, aan wiens energie een woord van hulde toekomt, en de meerderheid van het Huis van afgevaardigden te Washington begrepen, dat, wilde men niet te gronde gaan, er een eind moest komen aan de verderfelijke zilver-politiek, dat er paal en perk gesteld moest worden aan het verrijken der zilvermannen ten koste der natie, en met 239 tegen 110 stemmen besliste het Huis van vertegenwoordigers dat de Sherman-act zoude worden ingetrokken.

Nu volgde verademing. Tal van Banken hervatteden hare betalingen, verschillende industrieële ondernemingen gingen weer aan het werk, een deel van het goud, dat men gedurende de crisis verstopt had, kwam weêr in circulatie. Men

kreeg moed, het vertrouwen keerde terug, en daarmede ook betere koersen.

Maar men had buiten de leden van den Senaat gerekend. Deze, 88 in getal, waarvan verschillende zilvermannen, die begrepen dat ze hun *Va-tout* te spelen hadden, gebruikten allerlei middelen om de discussiën te rekken en de bekrachtiging van het intrekken der Sherman-act uit te stellen. Maar onder den druk der publieke opinie moest de Senaat ten slotte toegeven, en met eene meerderheid van 11 stemmen werd, onder een eenigszins gewijzigden vorm, als het Huis van vertegenwoordigers besloot, den 30 October 1893 de intrekking der Sherman-act bevestigd, na een der hevigste debatten die ooit in de parlementaire geschiedenis hebben plaats gehad.

Een eerste, een belangrijke stap is dus gedaan in de goede richting, en wanneer ook de wonden door de crisis geslagen, geruimen tijd tot genezing noodig zullen hebben, zoo zal bij eene verstandige financieele en handelspolitiek, Amerika, dat land met zoovele hulpbronnen, dat zoo rijke land, er wel boven op komen.

Op financieel gebied zal, om het evenwicht in het budget te herstellen, eene vermindering van het aantal pensioenen, die kanker der Amerikaansche financiën, noodig zijn. Die pensioenen, verleend aan hen, die zich in den laatsten oorlog meer of minder verdienstelijk gemaakt hebben, zijn enorm en men moet de cijfers voor zich hebben om ze te gelooven. Van 1872—1879 was daartoe noodig 30 millioen $; in 1891 124 millioen en nu $ 160 millioen; 15 jaren na het einde van den oorlog bedroeg het aantal der pensioen trekkenden 250 mille; in 1889 500 mille, en in 1893 het bagatelletje van 900 duizend!

Maar nog andere bezuinigingen zullen noodig zijn, want het budget heeft ook onder de laatste crisis zeer geleden. Het deficit sedert 1 Juli 1893 (het begin van het nieuwe budgetjaar) is 24 millioen dollars, en men gelooft, dat dit

deficit zich nog vergrooten zal. Enkelen spreken zelfs van een waarschijnlijk deficit van $ 50 mille. Op monetair gebied zal de vraag overwogen moeten worden, of bij de hooge vlucht die handel en nijverheid in de laatste jaren genomen hebben en die zich afspiegelt in de omzetten van het Clearing House, waar wekelijks tusschen de 600 en 650 millioen dollars omgezet wordt, de goudreserve, wier minimum 100 millioen dollers moet zijn, niet versterkt dient te worden en dat minimum voortaan op 125 millioen dollars te brengen. Het gebruik maken van cheques, dat zoo menigvuldig in Amerika is, mag het gebruik van goud minder noodzakelijk maken, toch schijnt de bedoeling te zijn, eene flinke goudreserve als basis te laten dienen voor de reusachtige omzetten.

De vraag blijft nu, en zij interesseert ons meer dan elke andere, of Amerika in staat zal zijn eene eventueele uitgifte van goudbonds, die voor het evenwicht van het budget noodig schijnt, zelf op haar te nemen, of wel de uitgifte ook in Europa plaats zal vinden. De positie der Banken, en er waren er einde 1892 6964, met een kapitaal van 920 millioen dollars en beschikkende over $2\frac{1}{2}$ milliarden dollars deposito's, heeft zich sedert de crisis aanmerkelijk verbeterd, en hare reserven zouden haar wel in staat stellen, een gedeelte van haar goud tegen goudbonds aan de schatkist af te geven. Misschien ook dat het nationale gevoel er tegen op zal komen, om de leening anders dan in Amerika uit te geven. Maar, mijne heeren, Amerika is het land der verrassingen. Wat heden waarschijnlijk is, is het morgen niet meer, en het is beter de plannen van den president Cleveland af te wachten, alvorens de verschillende eventualiteiten heden avond te discuteeren. De eenige vraag die ik zou willen stellen, en zij *mag*, zij *moet* mijns inziens gesteld worden, is deze: is Londen, is de Engelsche Bank sterk genoeg, beschikt zij over genoeg goud, om zoo Amerika, hetzij ter versterking harer goudreserve, hetzij tot versterking der financiën, aan Engeland een flink bedrag goud vroeg, de Engelsche Bank dat zonder stoornis voor de commercieele wereld zou kunnen geven, en, alvorens die vraag te behandelen, is het noodig te zien wat in Europa voorvalt, hoe de toestand op het vasteland is, en dan moet ik constateeren, dat ook Europa zich in geen brillante positie bevindt, dat ook verschillende landen in Europa fouten hebben gemaakt, gezondigd hebben.

Ook Europa zal de tering naar de nering moeten zetten. Ook in Europa hebben bij vele landen de batige saldo's plaats gemaakt voor deficitten. In de budgetten, mijne heeren, staat de geschiedenis der volkeren geschreven. De roem, maar ook de ellende der volkeren komt in het budget, en zoo zien wij ten gevolge der tegenwoordige economische depressie die handel en nijverheid teistert, het budget van ieder individu meer of minder ongunstig zijn, en dien meer of minder ongunstigen toestand van ieder budget vindt men terug in het budget der budgetten, in het budget van den staat.

En nu komen ook de oude zonden al meer en meer aan het licht. De overvloed van geld, die gedurende zoovele jaren heerschte en die overal vraag naar *valeurs de placement* deed ontstaan, heeft aanleiding gegeven dat verschillende landen leeningen hebben kunnen sluiten tot bedragen, die ver boven hunne inkomsten, boven hunne draagkracht stonden.

In vroeger jaren moesten de ministers van financien bij de bankiers antichambre maken om hunne leeningen genomen te zien; in de laatste jaren zag men, zoodra er maar sprake was van een nieuwe leening, een steeplechase van de zijde der bankiers om, somtijds tot eene kleinigheid onder den koers van den dag, den minister zijne leening af te nemen, en die gemakkelijkheid van te leenen stelde den minister van financiën in staat, de credieten zijner collega's van oorlog en marine vlot te bewilligen.

Maar de tijden zijn veranderd. Griekenland en Portugal hebben niet aan hunne verplichting voldaan en het publiek,

dat reeds in Zuid-Amerikaansche fondsen gevoelige verliezen had geleden, is wantrouwend geworden. Enkele syndicaten hebben zich in noodlijdende comités getransformeerd en alleen staten, wier crediet primissima is, zullen nog leeningen kunnen sluiten; anderen zullen zonder serieuse waarborgen geen nemers vinden.

Maar niet alleen het deficit is in Europa aan de orde van den dag, ook verschillende landen gaan tegenwoordig denzelfden weg op als Zuid-Amerika wat het goudagio betreft.

Wij noteeren tegenwoordig:

5½ %	goudagio	te	Weenen,
15 %	„	„	Rome,
20 %	„	„	Madrid,
29 %	„	„	Lissabon,
67 %	„	„	Athene;

agio's, die gelijk men ziet, zich tamelijk wel regelen naar het crediet dat de genoemde landen genieten. Pereire heeft gezegd: indiquez moi le cours du change d'un pays et je vous indiquerai quel est son crédit; hij had moeten zeggen: indiquez moi l'agio de l'or d'un pays et je vous indiquerai son crédit.

Mijne Heeren! Ook die goudagio's zijn het gevolg van de lichtvaardigheid, waarmede in sommige landen misbruik is gemaakt van het crediet, van de treurige wijze waarop de financiën bestuurd zijn, en vooral van de gevolgen eener te groote papiercirculatie. Het is niet de eerste maal dat wij in Europa het goudagio zien verschijnen. De geschiedenis leert ons, dat bijna geen land ter wereld zich aan den nadeeligen invloed van overdreven papieruitgiften heeft kunnen onttrekken. In Engeland zelf gold het biljet der Engelsche Bank in 1814 slechts 75 %; in Amerika is tijdens den burgeroorlog het goud tot op 185 % gestegen; in Rusland rees het goudagio op een gegeven oogenblik tot 400, in Oostenrijk tot 1200 %; in 1849 verloren de biljetten der Staatsbank te Weenen 50 %

hunner waarde. In Frankrijk onder Law, deden de staatsnoten 90 % disagio, ja met de revolutie waren 30000 lires slechts 100 lires in goud waard.

Mijne Heeren! In de groote politieke en sociale crisissen, wanneer ten gevolge van een oorlog of binnenlandsche revolutie het goud of zilver het land verlaten, kan niemand ontkennen dat de regeeringen niet alleen het *recht*, maar zelfs den *plicht* hebben, aan handel en nijverheid een circulatie-middel te geven. In die kritieke oogenblikken in het leven der volkeren moeten de regeeringen, bij het nemen van besluiten, alleen letten op de redding, op het belang van allen. Het ongerief dat in zulke omstandigheden uit het gebruik van papierengeld voortspruit, is dan alleen het *gevolg* van een ziekelijken toestand, niet de *oorzaak* der ziekte. In dat soort crisissen kan het gebruik van papierengeld niet alleen verontschuldigd worden, maar zelfs goedgekeurd door de strengste economisten: maar tegenwoordig, in deze periode van langdurigen vrede waarmede wij sedert meer dan 20 jaren gezegend zijn, zoekt men vergeefs naar eene verontschuldiging voor dat gestatig toenemen van het agio, vraagt men zich af, waarom verschillende regeeringen geen maatregelen nemen om dat agio te verminderen, en aldus het vertrouwen te herstellen. Gelukkig de landen die, gelijk Engeland, Frankrijk, Nederland, Duitschland en België, hunne schuld in hun eigen land geplaatst hebben. Zij zijn niet afhankelijk van de buitenlandsche markten noch behoeft hun budget te lijden onder de opofferingen, noodzakelijk voortspruitende uit het zenden van remises voor de coupons op de in het buitenland geplaatste fondsen, — die remises doen natuurlijk het agio stijgen, en hoe meer het stijgt, hoe meer het vertrouwen van den buitenlandschen houder der fondsen geschokt wordt, en hem eindelijk doen besluiten tot verkoop dier fondsen; en de remises, die als dekking voor de verkochte fondsen noodig zijn, doen opnieuw het agio stijgen. Zoo blijft men in een *cercle vicieux*.

Het beste middel om het vertrouwen van het buitenland te herwinnen is, het budget meer in evenwicht te brengen, en geen opoffering kan zwaar genoeg zijn om daartoe te geraken: leger en vloot, openbare werken, alle uitgaven, zelfs die voor onvermijdelijk golden, moeten gereduceerd worden tot dat evenwicht hersteld is. In besparingen, niet in voortdurend nieuwe belastingen moet eene financieele politiek bestaan. Nieuwe belastingen te decreteeren gaat gemakkelijk; ze te innen, zal bij den tegenwoordigen gedrukten toestand die aan de Middellandsche Zee heerscht, minder gemakkelijk worden. Tegelijkertijd is eene inkrimping der circulatie van banknoten dringend geboden. Amerika heeft zwaar geboet voor eene te groote zilver-circulatie; Zuid-Europa lijdt aan eene te groote papier-circulatie. Het is zoo licht te drukken, het papier is zoo geduldig, maar de euvelen van te veel papier, zij komen al meer en meer aan het licht. De tering naar de nering zetten, de circulatie, de currency op een gezonde basis brengen, rekening houden met de draagkracht der natie, ziedaar hetgeen de geheele Middelandsche Zee te doen heeft, hetgeen in Spanje hoog noodig is, waar de zorgeloosheid, waarmede de financiën bestuurd worden, al meer de toename van deficit en vlottende schuld veroorzaakt, en de daling der Spaansche waarden verhaast. Meer en meer volgen in Spanje de uitgiften van bankpapier elkander op en de Spaansche Bank nadert met rasse schreden het oogenblik, waarop zij het maximum van bankbiljetten zal bereikt hebben, en, alsof de toestand nog niet gevaarlijk genoeg was, komt de quaestie met Marocco complicatiën voegen bij de reeds bestaande innerlijke moeilijkheden, nieuwe uitgaven veroorzakende, wier bedrag zelfs niet bij benadering op te geven is. Tot hiertoe heeft een groep Parijsche bankiers, wetende dat de Fransche regeering gaarne met Spanje een nieuw handelsverdrag zoude sluiten, de Spaansche financiën ondersteund en dáár ingegrepen, waar de toestand zich het zwakste toonde, maar de Spaansche financien bevinden zich in een stadium van crisis, waarde heftigheid al meer en meer zal toenemen naarmate wij den vervaltijd der coupons naderen. Gelukkig is bijna het grootste gedeelte der Spaansche schuld in Spaansche handen, maar hoemeer de daling dezer waarden grootere verhoudingen aanneemt, hoe minder de Fransche banken geneigd zullen zijn, verdere financieele hulp te verleenen, en alvorens de Spaansche regeering deugdelijke bewijzen gegeven heeft van eene meer gezonde financieele politiek te willen en te kunnen volgen, zal van eene nieuwe Spaansche leening, tot consolidatie ter vlottende schuld, niet ernstig sprake kunnen zijn. Maar helaas, geen der regeeringen aan de Middellandsche Zee schijnt den moed te hebben met het verleden te breken, de koe bij de horens te nemen en krachtdadig op te treden om het deficit, dat chronische deficit, te doen verdwijnen. Alle ministers der landen aan de Middellandsche Zee hebben van de natie, van hunne Parlementen offers gevraagd om het deficit te doen verdwijnen. De offers zijn gebracht, maar het deficit is gebleven, of is slechts door nieuwe schulden tijdelijk verdwenen. Zoo ook in Italië. Lees de redevoeringen der laatste ministers Perazzi, Luzzatti, Grimaldi, de laatste speech van Giolitti, hoewel reeds meer de kritische zijde van den financiëelen toestand doende uitkomen; het zijn slechts palliatieven wat zij voorstellen, geen duurzame verbeteringen, geen definitieve oplossing der quaestie; en, kan het verwonderen, dat het Italiaansche volk, na al de opofferingen die het reeds gebracht heeft, mismoedig en gedrukt onder de crisis, die op het Schiereiland heerscht, op zijne beurt eene flinke definitieve oplossing der financiëele quaestie verlangt, ja die begint te eischen?

Italië, mijne heeren, gaat gebukt onder de militaire lasten, die haar de deelname aan de triple alliance oplegt en onder eene uiterst kostbare administratie, hetgeen, gevoegd bij de millioenen, uitgegeven voor het aanleggen van groote publieke werken, voor het bouwen van prachtige paleizen en voor minder noodzakelijke spoorwegen, een bijna onhoudbaren

toestand geschapen heeft. Jaar in jaar uit vertoont zich een deficit, en volgens de laatste rede van Giolitti heeft men dat deficit steeds door nieuwe leeningen gedekt. In 1889 was de staatsschuld reeds 12½ milliarden, heden is die 13 milliarden lire; 35 % der ontvangsten zijn noodig voor de openbare schuld en er bestaat daarbij een vlottende schuld van over de 30 millioen pond (850 millioen lires), waarvan Giollitti in zijne laatste redevoering eenvoudig niet spreekt. Het is ook maar zoo'n bagatel!

Ook het verdwijnen van het agio, de quaestie om het rijzen van den wisselkoers binnen zekere grenzen te brengen, voor elk land van het grootste belang, en dit nog te meer voor het jonge Koninkrijk, wiens schuld voor 25 % in buitenlandsche handen is, blijft ongeregeld. In plaats van ééne Bank te creëeren met eene dekking van het bankbiljet in goud en zilver, van eene Bank met een matige circulatie, heeft de regeering, na de bekende bankschandalen, eene nieuwe, op 1 Januari in werking te treden Banca d'Italia gecreëerd, en zal deze Banca d'Italia, tegelijk met de Banca di Sicilia en de Banco de Napoli, het recht hebben, in de eerste jaren 1090 millioen banknoten uit te geven, maar geene der drie genoemde Banken zal geheel liquide zijn. Zij zijn en blijven voor het grootste gedeelte geimmobiliseerd, en het goud en zilver waarover zij beschikken, komt niet in circulatie, maar blijft in hunne kelders liggen. Voeg daarbij de verhouding tot Frankrijk, dat zooveel tot Italië's onafhankelijkheid heeft bijgedragen, bij Magenta voor Italië zijn bloed vergoten heeft, Italië's spoorwegen, kanalen en havens gebouwd heeft, en reeds gekrenkt door het intreden van Italië in de triple alliance, diep verontwaardigd is geweest, toen op 4 September, den dag van Sedan, de jonge Italiaansche prins, de vermoedelijke troonopvolger, aan de zijde van den Duitschen keizer in Elzas-Lotharingen zijn intocht deed. Men kan, niet bij de zaak geïnteresseerd, zoo iets koud opnemen; maar men moet onder

Franschen geleefd hebben, hunne groote gevoeligheid kennen, om te weten welk een indruk zoo iets op den Franschen rentenier in de provincie maakt. Nog altijd is Frankrijk, dat in stilte nog steeds hoopt op den terugkeer van den verloren zoon, de grootste houder van Italiaansche Rente, nog altijd is Parijs de voornaamste markt in dat fonds, en het is te betreuren dat er eene zoo groote verdeeldheid bestaat tusschen twee landen van hetzelfde ras, geboren *pour s'entendre et non pas pour se combattre.*

Ja, mijne heeren, de toestand in Italië is eene zeer treurige. Het stijgen van het goudagio houdt gelijken tred met de daling der Italiaansche Rente die door de buitenlandsche houders, ontstemd door de berichten uit Italië, door de laatste speeches der tegenwoordige en vorige eerste ministers, door de paniek, die op de Italiaansche beurzen heerschte en *last not least*, door te weinig practische, door de lastige wijze van het affidavit, verkocht wordt. Maar niet alleen het buitenland verkocht dezer dagen, ook Italiaansche Banken en speculanten, met fondsen overladen, realiseerden, sedert de emissie-banken, wier circulatie het maximum nadert, en wier disconto 6 % bedraagt, bij hen tot de terugbetaling der op Italiaansche waarden verleende voorschotten aandringen. Om dat maximum niet te overschrijden, om de boete te ontgaan, die op die overschrijding staat, om niet het verwijt te krijgen dat zij door eene illegale papier-uitgifte weer in vroegere fouten vervallen, moeten de emissie-banken wel de verleende credieten opzeggen, hare cliënteele noodzaken de voorschotten op fondsen te rembourseeren en hunne disconto-faciliteiten inkrimpen. Goud en zilver zijn sedert lang uit de circulatie verdwenen; de Banken en schatkist alleen beschikken over een 500 millioen francs goud, maar weigeren hare bankbiljetten in specie in te wisselen. Mijne heeren, in Italië zijn belangrijke hervormingen noodig, uit te voeren door mannen, wier vaderlandsliefde groot genoeg is om zelfs met opoffering hunner populariteit de zaak weer in het reine te brengen.

Dat schoone land, zoo rijk door de natuur gezegend, dat op het gebied van handel en nijverheid zulke groote vorderingen gemaakt heeft, waar de zucht tot sparen in alle deelen der bevolking is gedrongen, waar 2 milliarden in de spaarkassen liggen, — die 30 millioen inwoners verdienen een beter lot dan het tegenwoordige. Zij verdienen een betere regeering dan die, welke nu sedert jaren er alleen naar streeft om door uiterlijk vertoon, door groote militaire uitgaven eene positie op te houden, die op den duur te kostbaar is, en wanneer ook iedereen weet dat Italië steeds aan zijne verplichtingen zal voldoen, even als het dit deed in de treurige dagen van 1866, toen het bloed bij Mentana vloeide, en de Italiaansche Rente 45 % stond, zoo moet het verloren prestige herwonnen worden door het volgen eener zuinigere, meer in verhouding tot de draagkracht der natie staande financiëele politiek. Nieuwe flinke maatregelen, maar ook nieuwe flinke mannen zijn daartoe noodig, geen mannen die hun tijd en dat der natie met politieke finesses verspillen, maar mannen van ervaring en practische kennis. Het Italiaansche volk, mijne heeren, is alleen slecht bestuurd, maar het heeft niets gedaan om de sympathie te verliezen, die het van bijna alle natiën geniet. De val der Italiaansche Rente treft hoofdzakelijk de Italiaansche bevolking zelf, die niets anders koopt, in niets anders hare spaarpenningen belegt, dan alleen in de fondsen van haar eigen land; het stijgen van het agio drukt op alle deelen der bevolking, maakt het leven al duurder en duurder.

Daarom, Italië heeft een Cavour, heeft een Sella noodig. De tegenwoordige ministers, die slechts naar hulpmiddelen zoeken, die in palliatieven hun heil zoeken te vinden, zullen bij de groote ontevredenheid, die in Italië heerscht en in Sicilië zelfs verontrustende verhoudingen aanneemt, niet lang aan het bewind blijven en dus niet den tijd hebben om hunne schijnbare redmiddelen in toepassing te brengen. Men kieze ook voor minister van financiën geen politiek persoon, die

aan de wenschen, aan de nukken zijner partij heeft te voldoen, maar een man van het vak, staande buiten de partijen, doorkneed in de financiën, op de hoogte van zijne zaak, de principes der gezonde financie-leer toepassende.

Men trachte ook de verhouding tot Frankrijk te verbeteren. Heeft de bestaande strijd nog niet lang genoeg geduurd? Ligt daar de Italiaansche Rente, die in 1884/5 pari noteerde en wier conversie in het verschiet was, niet diep onder de 80 daarneder, tegelijkertijd dat Frankrijk op zoo'n krachtdadige wijze Rusland financiëel gesteund heeft? De 5 % Italiaansche Rente onder de 80 %, de 3 % Russen, als 5 % door Engeland en Duitschland verstooten, staan heden 80½. Wat een welsprekendheid in die cijfers, wat een bewijs van de kapitaalskracht der Fransche markt, die meer dan 200 millioen pond Russen opnam en betaalde, zonder eenige teekenen van vermoeienis, *dat nog altijd het laagste bankdisconto van Europa* heeft, met een voortdurenden gunstigen wisselkoers, met een goudvoorraad der Fransche Bank van 68 millioen pond sterling. Inderdaad, men weet niet wat meer te roemen, de kapitaalskracht der Fransche natie, of wel het doorzicht, de groote scherpzinnigheid, de bewijzen van talent en volharding, dat Rusland, dat zijne ministers gegeven hebben om de Fransche markt te winnen. Mijne Heeren, het is op nieuw gebleken, dat een land nooit de Parijsche markt tegen zich moet hebben, dat het altijd trachten moet voor zich te winnen eene markt, die zoo dikwerf bewijzen van groote kracht heeft gegeven.

Maar of zoo, *pour une raison ou pour une autre*, Frankrijk ooit zijn Russische fondsen zou willen opruimen of daarop beleeningen zou willen sluiten, dan vrees ik dat noch bij Engeland noch bij Duitschland daarvoor een gunstig onthaal te vinden zoude zijn. Het eenige land waar men, aan de traditie getrouw, nog wel eens voor moscovitische fondsen nemers zou vind vinden, zou Holland zijn, maar alleen voor matige cijfers, want men weet het, *la Hollande ne s'emballe*

jamais. Men kan ook zeggen, dat eventueel Rusland zelf zijne fondsen zou terugkoopen, maar waarschijnlijk is dit niet. Integendeel, wie weet of Rusland, handig als het is, niet gebruik zal maken van de geestdrift die voor Rusland in Frankrijk heerscht en die bij het bezoek der Russische zeelieden dezer dagen te Parijs zich op nieuw vertoonde, den heeren Franschen renteniers een nieuw leeninkje aan te bieden.

Zagen wij de politiek en financiën in de relatiën tusschen Rusland en Frankrijk hand aan hand gaan, ook bij de landen der triple alliance is dit het geval, maar hoezeer ook de Duitsche regeering den bankiers aan de Spree inprent, toch vooral de Oostenrijk-Hongaarsche en Italiaansche broeders te helpen, de Berlijnsche bankiers willen wel of liever *moeten* wel, maar ontveinzen niet dat die aanhoudende aanvragen hun minder convenieeeren. De Berlijnsche markt is geen Parijsche markt. Wat het rijke Frankrijk vermag, is nog niet aan het zoozeer onder militaire lasten gebukt gaande Duitschland veroorloofd, aan Duitschland, dat aan Portugeezen, Grieken, Argentijnsche fondsen en Amerikaansche spoorwegaandeelen millioenen verloren heeft.

Berlijn is overigens in de laatste jaren niet meer wat het vroeger geweest is. De zaken gaan daar, de zaken bloeien in een land waar een sterke politieke regeering bestaat.

Dat zagen wij, hoe onder een Richelieu, een Colbert, een Mazarin Frankrijk bloeide, hoe onder Olivier Cromwell Engeland een tijd van voorspoed beleefde, en velen uwer zullen zich nog herinneren hoe onder Napoleon III, de beurzen aan zijne lippen hingen, en de groote vlucht, die onder zijne regeering handel en nijverheid namen; welnu, onder Bismarck, wiens politieke talenten zeker niemand zal ontkennen, onder de ijzeren hand die Duitschland vereend en groot maakte, werd Berlijn het centrum der financiëele wereld. Geen zaak van belang waarin Berlijn niet werd gekend, waarin Berlijn geen aandeel had. Het was genoeg te zeggen,

dit of dat fonds wordt in Berlijn ingevoerd, om dadelijk eene rijzing in het leven te roepen. Berlijn, dat het eerste de waardevermindering van het geld had vooruitgezien, wist daarvan partij te trekken en beschikte daarbij over enorme middelen door de groote sommen, die Rusland, Noorwegen, Zweden, Oostenrijk bij de Berlijnsche Banken hadden liggen. Berlijn marcheerde in één woord aan het hoofd der groote periode van emissien en conversiën, die velen uwer nog in het geheugen zal liggen, maar ook van Berlijn waren de beenen niet sterk genoeg om de weelde te dragen. Berlijn werd overmoedig; in zijne zucht om al meer en meer alles te doen, maakte het *en* in Europa *en* in Zuid-Amerika aan verschillende landen offerten tot overname van leeningen tot prijzen, die in geen verhouding stonden tot het crediet der betreffende landen, en voor bedragen die hunne krachten te boven gingen. Berlijn overschatte in elk opzicht zijne eigen kracht. Tegelijkertijd vond Rusland, dat gekrenkt door de weigering der Duitsche Rijksbank om verder beleeningen te sluiten op Russische fondsen, ziende dat de financiëele hulp der Fransche markt haar in staat stelde, zich geheel van de Berlijnsche markt te emancipeeren, geen aanleiding meer om hare millioenen nog langer aan de Berlijnsche Banken in handen te laten. Het geld werd gaandeweg van Berlijn weggetrokken, en toen ook de Hongaarsche minister, die, met het oog op de afschaffiing van den gedwongen koers, een 100 millioen Mark in Berlijn had opgezameld, die terugtrok, ontstond er aan de Spree een schaarschte van geld, die zich nog verscherpte, toen verschillende Duitsche industriëele ondernemingen groote behoeften aan geld aan den dag legden. Daarbij kwam dat de Banken, niet altijd gelukkig in hunne emissiën, alles behalve liquide waren. De eene was blijven zitten met Servische waarden, de andere met Grieken, een derde met Mexicanen, een vierde met onvoltooide Braziliaansche sporen, een vijfde met Portugeezen, ieder had een lievelingsfonds, *allen* industriëele

waarden. In één woord, geld werd al meer en meer gevraagd, en de hoofdbank des rijks, de Reichsbank, altijd de eerste om te bespeuren waar de schoen wringt, moest, onder de groote aanvragen, nog vermeerderd door de prolongatiën voor Weensche rekening en voorschotten op Italiaansche schatkistbiljetten, haar disconto op 5 % brengen.

Die toestand verbeterde niet. Oostenrijk-Hongarije, dat in het begin van het jaar bijna al het goud dat uit Amerika vloeide, had opgekocht, meende bij dien toevloed van geel metaal dat de voorgenomene afschaffing van den gedwongen koers vlot van stapel zoude loopen, en met het optimisme dat de Weeners karakteriseert, had de beurs aldaar een *hausse*-beweging op touw gezet, waarvan het buitenland gebruik maakte om de vrienden aan den Donau tot de genoteerde hooge koersen ettelijke posten Oostenrijksch-Hongaarsche Renten te offereen, die slank opgenomen, de wisselkoersen deden stijgen en zelfs een agio op goud in het leven riepen.

Wat nu gedaan? Het Amerikaansche goud, dat men pas had gekocht, weer verkoopen, dat ging niet; de fondsen weer verkoopen die men van het buitenland opgenomen had, ging evenmin. Men vond een tusschenweg. Men besloot op 3 maanden op het buitenland te trekken, hopende dat bij den vervaltijd der wissels de toestand zich verbeterd zou hebben. Die traite-operatie werd overal beproefd, ook te Londen, maar de Londensche bankiers, die zich nog altijd 1866 herinneren, toen wissels tegen boter en kaas tegen 4 % te disconteeren waren, maar traites van bankiers op bankiers zelfs niet tot 10 %, hadden weinig lust in de operatie, primo, omdat wanneer men eenmaal met zulke transactiën begint, vaak eene vernieuwing noodig is, en die vernieuwing moeielijk te weigeren is; *secundo*, omdat door zulke traites gouduitvoer begunstigd wordt, en daar Parijs slechts schoorvoetend medeging, viel aan Berlijn, waar de Banken nu minder moeielijk zijn met accepteeren, de eer te beurt om betrokken te worden. Ook

de verschillende operatiën in Italiaansche schatkistbiljetten werden hoofdzakelijk met accepten op 3 maanden geregeld. Om te resumeeren, Berlijn bevindt zich oogenblikkelijk in deze positie: De Duitsche Rijksbank die op een oogenblik £ 8 en en tengevolge van den aankoop van flinke bedragen goud te Londen, nu nog £ 5 millioen minder heeft dan verleden jaar en aanhoudend met crediet-aanvragen der industrie overstelpt wordt, heeft nu sedert 5 Augustus een disconto van 5 %, het privaat-disconto is ½ % onder den officiëelen rentevoet, de Banken zijn overladen met fondsen, en er zwemt tusschen Frankfort, Hamburg, Berlijn en Weenen een flink bedrag aan bankierspapier dat de Banken onderling disconteeren en...... bij vervaltijd hernieuwen, maar dat eventueel bij de Rijksbank moeielijk plaatsing zal vinden. De toestand is dus niet geheel normaal, en wanneer ook bij de laatste liquidatie geld eenigszins ruimer bleek, zoo zal tegen het einde van het jaar de toestand zich waarschijnlijk weer verscherpen wanneer de Duitsche regeering, die voor oorlog en marine aanhoudend geld noodig heeft, dit opvraagt gelijk te verwachten is en Oostenr.-Hongarije en Italië verdere financieele hulp zullen behoeven. Berlijn heeft dus vooreerst geen lichte taak, maar Duitschland moet de beide andere leden der triple alliance helpen en blijven helpen, anders kon het drievoudig verbond wel eens wijzingingen ondergaan.

De stemming in Oostenrijk toch is in den laatsten tijd eenigszins meer ten gunste van Rusland overgegaan, dank zij de interventie der zoo bij uitstek bekwame Russische diplomaten, en Frankrijk zou Italië zeker in genade aannemen zoo, bij gebrek aan hulp van Berlijn, Italië zich tot Frankrijk wendde. Nolens volens moet Duitschland dus voortdurend helpen en de toekomst zal leeren of het dit kan.—

Te hopen is het, dat Berlijn krachtig genoeg zal zijn om de gevraagde offers te brengen. Bleeken de Duitsche markten te zwak te zijn, werd geld daar op nieuw veel duurder

dan zou de grootste monetaire markt Londen, onmiddellijk de eerste zijn om den terugslag daarvan te ondervinden.

Reeds in den laatsten tijd ging herhaalde malen goud van Londen naar Berlijn, waar de Rijksbank, die steeds belangrijke posten wissels op Londen in portefeuille heeft (wissels van Rumeenschen, Serbischen, Duitschen oorsprong getrokken tegen geleverde waren aan Engeland), aanhoudend afgever van cheque Londen was, en nog altijd blijft de koers daarvan te Berlijn meer of minder in de nabijheid van het goudpunt.

Het is nu, en ik kom hier aan het laatste gedeelte van mijne taak, het oogenblik om de vraag te herhalen, die ik daar straks, na de behandeling der Amerikaansche crisis, stelde: Is de Engelsche Bank sterk genoeg om aan eene flinke vraag voor goud te voldoen?

Wij hebben gezien, dat wij rekening moeten houden met eventueele vraag van goud voor Amerika, dat de gesteldheid der Duitsche markten vraag van goud mogelijk maakt. Wij hebben verder rekening te houden met eventueele vraag voor Holland, waar tengevolge van het wegtrekken van eenige millioenen guldens voor Javasche rekening en binnenlandsche behoeften geld minder rijkelijk is, het disconto nog steeds sedert 5 Augustus op 5 % is gebleven, niettegenstaande de Nederlandsche Bank flinke bedragen goud van Engeland ontving. Wij weten dat Oostenrijk voor de afschaffing van den gedwongen koers nog veel goud noodig heeft en elke gunstige gelegenheid zal gebruiken, om hier op de goudmarkt der wereld als kooper op te treden. Engeland zal verder te betalen hebben voor het benoodigde graan, en dan vraag ik nogmaals, is de Engelsche Bank, met een goudvoorraad van £ 26½ mill., sterk genoeg, om aan alle eventueele aanvragen te voldoen? Zoude het niet wenschelijk zijn om de plannen van Goschen tot versterking van den goudvoorraad, plannen, waarvan niemand meer spreekt, weder op te nemen en nog bijtijds te verhoeden, dat de Engelsche Bank op nieuw

voor de vernederende noodzakelijkheid geplaatst wordt, bij de Fransche Bank aan te kloppen? Reeds tweemalen moest de Engelsche Bank hulp zoeken bij hare Fransche zuster. Eenmaal, in 1839, *door* Baring; de andere maal, in 1890, *voor* Baring; en hoewel de Fransche Bank, die over £ 68 millioen goud beschikt, misschien op nieuw bereid zoude gevonden worden om de Engelsche Bank te helpen en zoodoende haar krachtigen toestand en de voordeelen van het bimetallistische stelsel te doen uitkomen, zoo is het ook mogelijk, dat zij weigert, vooral op het oogenblik, dat de nieuwe Fransche conversie op handen is en de Fransche Bank daarvoor krachtig en sterk moet zijn.

Mijne heeren, mijns inziens moet de Engelsche Bank over een grooteren goudvoorraad beschikken. De eerste bankinstelling der wereld heeft minder goud dan vele harer continentale zusters. Zij heeft slechts £ 26½ millioen goud, daar waar de Duitsche Rijksbank over £ 38½ millioen goud beschikt, (zonder nog te rekenen den goudvoorraad der andere Duitsche notenbanken (ongeveer £ 4 millioen), en de te Spandau liggende Kriegsschatz van 6 millioen goud, die in geval van oorlog onmiddellijk ter beschikking der Regeering gesteld wordt); de Fransche Bank heeft £ 68 millioen goud; terwijl Rusland, bij de Russische Staatsbank, bij de schatkist en bij buitenlandsche bankiers over ruim £ 90 millioen goud beschikt. De jaarlijksche productie van goud in Rusland wordt daarbij op £ 5 millioen geschat.

Gelijk men ziet, staat de Engelsche Bank dus zeer achter bij de voornaamste Europeesche emissiebanken, en alhoewel in Engeland de meeste betalingen in chêques geschieden, en van bankbiljetten al minder en minder gebruik gemaakt wordt, zoo schijnt een goudvoorraad van £ 26½ millioen gering, in verhouding van de enorme omzetten die te Londen, dat centrum der geheele commercieele wereld, plaats vinden.

Mijne heeren, de Engelsche Bank moet van niemand afhan-

kelijk zijn; de City moet niet sidderen en beven wanneer £ 200 mille goud uit de Bank gaan.

Tengevolge der sleepende crisis die in handel en nijverheid heerscht, tengevolge der apathie van het publiek voor alles wat fondsen betreft, is *geld* zeer goedkoop en millioenen zijn zonder emplooi, maar *goud* wordt gaandeweg duurder. Dan wordt het gevraagd voor Berlijn of Amsterdam, dan weer voor Weenen, Bucharest of Alexandrië. Niet alleen vindt het aangevoerde goud uit Australië, de Transvaal enz. onmiddellijk koopers, maar bij de geringste daling van wisselkoersen op het goudpunt, neemt men het goud van de Engelsche Bank zelf, en haar goudvoorraad brokkelt zoetjes aan af. Het schijnt mij daarom toe, dat nu, terwijl het nog tijd is, maatregelen behoorden genomen te worden om den goudvoorraad der Engelsche Bank te versterken. De Bank, die een flink bedrag (men spreekt van £ 10 millioen) van de solideste spoorweg-obligatiën in portefeuille heeft, moest die waarden realiseeren en daar tegen prima wissels op Berlijn, Amsterdam en Parijs koopen, wissels, die zij aan de markt zoude brengen zoodra er mogelijkheid bestond dat haar goud tot uitvoer zoude gevraagd worden. Ziende dat de eerste bankinstelling van het land, afgeefster is van buitenlandsch papier, zouden de andere Engelsche bankinstellingen allicht haar voorbeeld volgen, en de gouduitvoer dus zoo lang mogelijk tegengehouden worden. De Duitsche Rijksbank, de Nederlandsche Bank, de Banque Nationale de Belgique, instellingen waar alles wat de geldmarkt betreft, met groote zorg wordt gadegeslagen, hebben steeds een flinke portefeuille buitenlandsche wissels, hoofdzakelijk Londensche wissels, en er is geen enkele reden, waarom de Engelsche Bank dat voorbeeld niet zoude volgen.

Maar de hoofdzaak is den goudvoorraad te vermeerderen, in plaats van aanhoudend tot disconto-veranderingen over te moeten gaan. Men verwijt der Bank dat zij daarin somtijds

eene geheel willekeurige politiek volgt. Zeker is het, dat elke onnoodige disconto-verhooging den handel, in dezen tijd van kwijning, dubbel drukt. Men berekent, dat het aantal der in omloop zijnde 3 maands-wissels in Engeland £ 300 millioen beloopt, en zoo dit bedrag door een te hoog bankdisconto getroffen wordt, dan is de handel door elk percent te hoog geheven, met £ 750,000 bezwaard.

Mijne heeren, Londen is feitelijk de eenige goudmarkt van beteekenis, want hoewel de Nederlandsche Bank nooit goud tot uitvoer geweigerd heeft, zoo zijn de bedragen, die zij beschikbaar kan stellen, niet belangrijk genoeg om veel tot een voortdurende versterking van den goudvoorraad der Engelsche Bank bij te dragen. Rusland, tengevolge zijner plaatsing van leeningen in Frankrijk, als anderszins, nu aan het hoofd zijner met zooveel inspanning verkregene £ 90 millioen, zal zich wel wachten die in circulatie te brengen, want al schijnt de afschaffing van den gedwongen koers in Rusland voor het oogenblik op den achtergrond geraakt, toch mag men die operatie niet als opgegeven beschouwen. Het goud, dat naar Oostenrijk gaat zal nog langen tijd in de kelders der Oostenrijksch-Hongaarsche Bank blijven liggen alvorens het in circulatie komt, en zoo al de Duitsche Rijksbank elk oogenblik met grooten nadruk er op wijst, dat zij nooit goud voor uitvoer weigert, zoo zullen zij, die in de gelegenheid geweest zijn om goudremises te vragen, wanneer de wisselkoers op Londen te Berlijn bij hooge uitzondering gouduitvoer van Duitschland toeliet, geconstateerd hebben, dat hunne Duitsche correspondenten huiverig zijn, ja, ronduit weigeren om voor een onbeteekenende winst, zich tot den uitvoer van het nationale goud te leenen. Overigens zou, zoo de gouduitvoer aanhield, de Rijksbank, die er zich volstrekt niet aan stoort, of haar disconto-voet percentswijze boven dat van andere emissie-banken staat, onmiddellijk tot disconto-verhooging overgaan, en wel zoo lang tot elk gevaar van gouduitvoer verdwenen zoude zijn.

Feitelijk zoude dus de Engelsche Bank, zoo noodig, alleen bij de Fransche Bank een flink bedrag goud kunnen verkrijgen, maar zij zal, gelijk ik u reeds daar straks zeide, zij zal het dan moeten leenen voor een bepaalden tijd. Goud voor uitvoer zal de Fransche Bank, die het recht heeft hare bankbiljetten in goud of zilver in te wisselen, waarschijnlijk niet geven zonder eene premie te verlangen.

Mijne heeren, laten wij liever ronduit zeggen hoe de vork in den steel zit. *En* Petersburg *en* Parijs *en* Berlijn *en* Weenen *en* Rome, alle emissiebanken houden haar goud zoo lang mogelijk, enkelen zelfs angstvallig vast. Zij weten dat in geval van oorlog, zij dat goud dringend zullen behoeven; zij weten dat, de strijd om het goud groote afmetingen kan aannemen, en zij zijn er eerder op uit om hun goudvoorraad zooveel mogelijk te versterken, in plaats van goud af te geven en eventueel de Engelsche Bank te helpen.

Neen, mijne heeren, men moet in de City niet denken dat de Engelsche Bank veel hulp van hare continentale zusters zoude ontvangen. Zij heeft op hare eigene krachten te steunen, en daar de wisselkoersen te Parijs, Berlijn en Amsterdam voortdurend ten nadeele van Engeland blijven, als gevolg van Engelands slechte handelsbalans, daar van Amerikaansche zijde verrassingen kunnen plaats hebben, zoo zou mijns inziens de Engelsche Bank goed doen, nog intijds hare goudreserve te versterken, opdat haar geen verwijt treffe voor het mogelijke, voor het waarschijnlijke geval, dat de vraag naar goud dringender wordt.

De val van het zilver heeft tengevolge der sluiting der munt in Indië en de intrekking der Sherman-act, op nieuw verderingen gemaakt en het blijft af te wachten, welke de gevolgen daarvan zullen zijn. Langzaam maar zeker naderen wij het oogenblik, waarop die gevolgen ons duidelijk voor de oogen zullen staan, waarop de Engelsche Bank bewijzen zal hebben te geven, dat zij krachtig genoeg is, om aan alle

aanvragen te voldoen, en zij zou, mijns inziens, slechts van te groote voorzichtigheid beschuldigd kunnen worden, wanneer zij nog intijds haren goudvoorraad versterkte.

En zoo zoude ik u nog lang kunnen bezighouden, want elk der behandelde onderwerpen verdient eene nadere, meer gedetailleerde beschouwing, maar ik moet eindigen, want ik heb reeds te veel van uw geduld verlangd. Sta mij toe u mijn dank te zeggen voor uwe welwillende aandacht, die gij mij zoo onverdeeld hebt geschonken en die mij aanmoedigt, verder voor u op te treden en de economische en financiëele vraagstukken van den dag voor u uit te werken.

De tijden, mijne heeren, zijn ernstig en ik zou niet durven beweren, dat wij reeds aan het einde zijn van de ongunstige toestanden, die ik u heb moeten schetsen. Maar laat ons moed vatten en trachten uit hetgeen achter ons ligt, nuttige lessen te putten. Dat ieder onzer zich in de loopbaan die hij gekozen heeft, bekwame. Met moed en volharding komt men alles te boven. Pasteur, de groote geleerde, heeft gezegd: de toekomst behoort aan hen die werken, aan hen die wat voor anderen over hebben. Welnu, wordt dat gezegde bewaarheid, dan zijn voor deze groote Nederlandsche kolonie, voor de voornaamste Nederlandsche kolonie in den vreemde, waar zoo hard gewerkt wordt voor onze arme landgenooten en voor den handel met het Vaderland, schoone dagen weggelegd. Uit de Nederlandsche Vereeniging, wier gast wij heden avond zijn, sproten het Koning-Willemfonds en de Nederlandsche Kamer van Koophandel, twee instellingen die tot sieraad strekken van haar die ze schiep en daarmede op nieuw een bewijs gaf van haar eigen nut en van haar recht van bestaan.

De Nederlandsche Kamer van Koophandel te Londen bracht, niettegenstaande zij is de Benjamin der Nederlandsche instellingen te Londen, reeds veel goeds tot stand. Zij nam het initiatief tot, zij zette, niettegenstaande tal van moeielijk-

heden, krachtdadig door de verbetering, de versnelling van den postdienst tusschen Londen en Amsterdam, waardoor de hoofdstad in staat gesteld werd, niet, gelijk vroeger, een dag na aankomst, maar op denzelfden dag van aankomst der brieven, wissels te incasseeren en te doen accepteeren, eene verbetering waarvan ieder handelsman het groote belang begrijpen zal, op de ontwikkeling der relatiën tusschen Engeland en Holland slechts een gunstigen invloed kan uitoefenen, en Amsterdam op gelijke lijn stelt met hare energieke mededingsters Rotterdam en Antwerpen. De Nederlandsche Kamer van Koophandel te Londen bewees daardoor niet alleen een dienst aan den Amsterdamschen handel, maar ook aan het land, waar wij zooveel gastvrijheid genieten. Nog andere onderwerpen, die tot de verlevendiging van den handel tusschen Nederland en Engeland moeten strekken, zijn in behandeling en wij hopen ze tot een goed resultaat te brengen. Maar om daartoe te geraken, is uw aller medewerking noodig. Het Nederlandsche volk zag niet alleen met genoegen dat Nederlanders in den vreemde er prijs op stelden, hunne nationaliteit te behouden; het volgt oplettend wat er door de Nederlandsche kolonie te Londen gedaan wordt, het zal, wees er verzekerd van, ons steeds steunen in onze patriottische pogingen. Dat iedereen dan medewerke. Het vaderland rekent op alle zijne zonen. Kalm maar vastberaden dan het schip „De Nederlandsche koloniё" verder gestuurd. Dat hare vlag zich met eere blijven vertoonen. Verloor ook het schip zijn beminden kapitein, de bemanning zal haar plicht blijven doen!

Londen, 1 November 1893.

NIJGH & VAN DITMAR ROTTERDAM.
STOOM-DRUKKERIJ

END OF
TITLE